

BIỆN PHÁP GIÁO DỤC KỸ NĂNG TỰ PHỤC VỤ CHO TRẺ MẪU GIÁO TẠI TRƯỜNG MẦM NON

Nguyễn Thị Kim Phương

Trường Đại học Thủ Dầu Một

Email: phuongntk@tdmu.edu.vn

Tóm tắt: Bài viết phân tích một số khái niệm cơ bản và luận giải một số biện pháp giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mẫu giáo tại trường mầm non.

Từ khóa: Biện pháp, Giáo dục kỹ năng tự phục vụ, Trẻ mẫu giáo.

Nhận bài: 15/04/2022; **Phản biện:** 20/04/2022; **Duyệt đăng:** 23/04/2022.

1. Đặt vấn đề

Như chúng ta đã biết trẻ em là niềm tự hào lớn của mỗi gia đình, là chủ nhân tương lai của đất nước, là nền tảng vững chắc cho xã hội Việt Nam “Trẻ em hôm nay, thế giới ngày mai”. Để đạt được điều đó thì việc chăm sóc giáo dục trẻ phải có sự chung tay góp sức của nhà trường, gia đình và xã hội. Nhưng trước sự phát triển mạnh mẽ không ngừng của nền kinh tế hiện nay thì rất nhiều các bậc phụ huynh có rất ít thời gian để quan tâm đến con. Và cũng không ít trẻ mầm non vì quá được cưng chiều, cha mẹ làm thay hết mọi việc nên trẻ có thói quen ỷ lại và chỉ biết trông chờ người khác phục vụ. Thiếu kỹ tự phục vụ sẽ dẫn đến hệ lụy trẻ lười biếng, thụ động và khó khăn khi tham gia vào các hoạt động của tập thể. Vì vậy việc giáo dục kỹ năng sống nói chung và kỹ năng tự phục vụ nói riêng cho trẻ là điều rất cần thiết. Việc rèn luyện kỹ năng sống tự phục vụ bản thân ngay từ nhỏ là vô cùng cần thiết đối với trẻ mầm non. Nếu các con không có kỹ năng tự phục vụ bản thân, các con sẽ không thể chủ động và tự lập trong cuộc sống hiện đại.

Nếu trẻ biết tự phục vụ bản thân, trẻ sẽ thấy quý trọng bản thân, nuôi dưỡng những giá trị sống nền tảng và hình thành những kỹ năng sống tích cực trong trẻ, giúp trẻ cân bằng cuộc sống trên bốn lĩnh vực nền tảng: Thể trạng, tâm hồn, trí tuệ và tinh thần, từ đó sẽ xây dựng những kỹ năng sống hòa nhập với môi trường xung quanh. Ở mỗi lứa tuổi, trẻ rất cần những tác động khác nhau đến kỹ năng sống của trẻ. Chăm sóc, nuôi dưỡng và giáo dục trẻ từ lứa tuổi mầm non chính là cơ sở giúp trẻ phát triển toàn diện về thể chất, tình cảm, trí tuệ và thẩm mỹ, là nền tảng cho quá trình học tập suốt đời của trẻ.

2. Một số khái niệm cơ bản

2.1. Khái niệm “Giáo dục”

Theo giáo sư Hồ Ngọc Đại: “Giáo dục là một quá trình mà trong đó kiến thức, kỹ năng và kinh nghiệm

của một người hay một nhóm người này được truyền tải một cách tự nhiên mà không hề áp đặt sang một người hay một nhóm người khác thông qua giảng dạy, đào tạo hay nghiên cứu để từ đó tìm ra, khuyến khích, định hướng và hỗ trợ mỗi cá nhân phát huy tối đa được ưu điểm và sở thích của bản thân khiến họ trở thành chính mình, qua đó đóng góp được tối đa năng lực cho xã hội trong khi vẫn thỏa mãn được quan điểm, sở thích và thể mạnh của bản thân”.

2.2. Khái niệm “Kỹ năng”

Theo tác giả Vũ Dũng: “Kỹ năng là năng lực vận dụng có kết quả tri thức về phương thức hành động đã được chủ thể lĩnh hội để thực hiện những nhiệm vụ tương ứng”. Nhà tâm lý học L.D. Leviton (thuộc Liên Xô trước kia) cho rằng: “Kỹ năng là sự thực hiện có kết quả một động tác nào đó hay một hoạt động phức tạp hơn bằng cách lựa chọn và áp dụng những cách thức đúng đắn, có tính đến những điều kiện nhất định”. Theo ông, người có kỹ năng hành động là người phải nắm được và vận dụng đúng đắn các cách thức và quy tắc nhằm thực hiện hành động có kết quả. Ông cũng cho rằng con người có kỹ năng không chỉ nắm lý thuyết về hành động mà còn phải vận dụng vào thực tế”.

2.3. Khái niệm “Kỹ năng tự phục vụ”

Kỹ năng tự phục vụ là những thói quen sinh hoạt thường ngày trong giao tiếp và ứng xử của trẻ đối với bản thân và những người xung quanh. Lao động tự phục vụ là hình thức lao động nhằm thỏa mãn nhu cầu sinh hoạt cá nhân hàng ngày nhằm chăm sóc cho bản thân như tắm rửa, cởi quần áo, thu dọn giường ngủ, chải đầu, đi giày dép.

Theo Nguyễn Thị Hòa kỹ năng tự phục vụ là năng lực của một cá nhân, được sử dụng nhằm thỏa mãn nhu cầu sinh hoạt cá nhân hàng ngày nhằm chăm sóc cho bản thân như tắm rửa, ăn uống...

Qua các khái niệm trên theo chúng tôi hiểu kỹ năng tự phục vụ là sự thực hiện hành động của một cá nhân để giải quyết tình huống hay công việc phục vụ cho chính

minh, như tự mặc quần áo, tự xúc ăn, tự rửa mặt mà không cần sự giúp đỡ của người khác.

2.4. Khái niệm "Biện pháp giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mẫu giáo"

Là những cách thức mà cô sử dụng phù hợp với từng lứa tuổi để giáo dục trẻ. Là dạy cho trẻ làm quen với những thao tác, sinh hoạt thường ngày trong giao tiếp và ứng xử của trẻ đối với bản thân và những người xung quanh, giúp trẻ từng bước hình thành nhân cách sống. Nếu không có kỹ năng tự phục vụ bản thân, các bé sẽ không thể chủ động và tự lập trong cuộc sống. Theo tác giả Nguyễn Thị Hòa: "Giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ có thể hiểu là quá trình sử dụng các biện pháp khác nhau một cách khoa học nhằm tác động tới trẻ từ đó hình thành ở trẻ kỹ năng tốt giúp trẻ biết tự chăm sóc bản thân, đặc biệt là tự giác chủ động trong công việc".

3. Tầm quan trọng của việc giáo dục kỹ năng tự phục vụ qua hoạt động vệ sinh cá nhân cho trẻ mẫu giáo

Trẻ em tuổi mẫu giáo là giai đoạn học, tiếp thu, lĩnh hội những giá trị sống để phát triển nhân cách, do đó cần giáo dục kỹ năng sống cho trẻ để trẻ có nhận thức đúng và có hành vi ứng xử phù hợp ngay từ khi còn nhỏ. Nghiên cứu gần đây về sự phát triển của não trẻ cho thấy rằng khả năng biết giải quyết các vấn đề cơ bản một cách tự lập có những ảnh hưởng rất quan trọng đối với kết quả học tập của trẻ tại trường. Giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mẫu giáo bé có ý nghĩa đối với sự phát triển nhân cách của trẻ. Giáo dục kỹ năng tự phục vụ có mối liên hệ tương hỗ với giáo dục thể chất thể hiện ở chỗ, trong thời gian trẻ hoạt động tất cả các quá trình xảy ra trong cơ thể, như quá trình hô hấp, tuần hoàn máu, trao đổi chất được tăng cường, trẻ khỏe mạnh hơn. Giáo dục kỹ năng tự phục vụ góp phần hình thành những phẩm chất đạo đức như lòng yêu lao động, sẵn sàng tự phục vụ bản thân nói riêng và tập thể nói chung, khi trẻ nắm được một số kỹ năng lao động đơn giản dần dần trẻ mới yêu lao động và kính trọng người lao động. Giáo dục kỹ năng tự phục vụ có mối quan hệ tương hỗ với giáo dục thẩm mỹ. Trong khi hoạt động trẻ hướng tới cái đẹp, các tác động của vận động trật tự, chính xác, hợp lý, là một trong những cơ sở của thẩm mỹ, hình thành cho trẻ tính nhịp nhàng, đều đặn, uyển chuyển, cũng như là hình thức vẻ đẹp của động tác lao động.

Giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mẫu giáo bé là phương tiện cần thiết để trẻ tham gia đời sống xã hội thích ứng với môi trường xung quanh. Kỹ năng tự phục vụ rất cần thiết để giúp trẻ sống khỏe mạnh, sống an toàn, thích ứng với những thay đổi của cuộc sống hàng ngày. Xã hội ngày càng phát triển, đòi hỏi có những

con người khỏe mạnh, năng động, có tri thức, văn minh, lịch sự. Giáo dục tốt kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mẫu giáo sẽ giúp trẻ tự chủ, tự tin trong cuộc sống, là nền tảng trong sự nghiệp đào tạo con người mới của xã hội trong thời đại mới.

4. Đề xuất một số biện pháp giáo dục kỹ năng tự phục vụ qua hoạt động vệ sinh cá nhân cho trẻ mẫu giáo ở trường mầm non

4.1. Tổ chức cho trẻ rèn luyện thường xuyên thông qua tổ chức chế độ sinh hoạt hàng ngày của trẻ.

Cách thực hiện: Thông qua chế độ sinh hoạt hàng ngày như đón trẻ, ăn uống, vệ sinh, ngủ, vui chơi, học tập... thì giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ một cách hoàn thiện nhất, đồng thời phối hợp với các hoạt động khác để bổ sung, rèn luyện các kỹ năng cho trẻ mọi lúc mọi nơi. Các phương pháp giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mẫu giáo bé gắn liền với cuộc sống thực tế của trẻ. Để giúp cho trẻ có kỹ năng thì rèn luyện ở trẻ là cần thiết và có ý nghĩa vô cùng quan trọng. Giáo viên cần phải căn cứ vào mục tiêu nội dung hoạt động, căn cứ vào kỹ năng hành vi cần phải rèn luyện và thực hành cho trẻ để lựa chọn phương pháp giáo dục trong các phương pháp và vận dụng các phương pháp đó một cách sáng tạo. Mỗi phương pháp dạy học có thể mạnh khác nhau trong việc khai thác vốn sống, vốn kinh nghiệm của trẻ, phương pháp có khả năng phù hợp với mục tiêu và nội dung bài học khác nhau, phù hợp với việc rèn luyện các kỹ năng tự phục vụ khác nhau, đáp ứng với từng khâu trong quá trình giáo dục. Do đó giáo viên có thể lựa chọn phương pháp và vận dụng các phương pháp dạy học khác nhau đối với từng bài học nhằm tăng cường rèn luyện kỹ năng tự phục vụ cho trẻ.

4.2. Nâng cao năng lực giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho giáo viên mầm non

Cách thực hiện: Các cấp quản lý cần có văn bản chỉ đạo trong việc triển khai thực hiện chương trình giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mẫu giáo, xuyên suốt quá trình giáo dục trẻ, quá trình giáo dục kỹ năng tự phục vụ phải được thể hiện trong các kế hoạch dài hạn và ngắn hạn. Kế hoạch giáo dục kỹ năng tự phục vụ phải cụ thể, rõ ràng chi tiết. Để nâng cao năng lực tổ chức giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ các nhà quản lý cần thường xuyên tổ chức hội thảo chuyên môn, bồi dưỡng, tập huấn cho giáo viên mầm non về giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ. Bản thân giáo viên mầm non cần có nhận thức đúng đắn, sâu sắc về ý nghĩa, tầm quan trọng của giáo dục kỹ năng sống nói chung, kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mẫu giáo bé nói riêng trên cơ sở tự nghiên cứu, tự bồi dưỡng qua đó giáo viên có phương pháp, hình thức tổ chức phù hợp để nâng cao hiệu quả giáo dục kỹ năng

cho trẻ. Ngoài ra thường xuyên tổ chức các hội thi cho giáo viên, các sáng kiến kinh nghiệm để giáo viên tìm hiểu, tự học tập, trang bị những tài liệu, kiến thức cho mình về giáo dục kỹ năng sống cho trẻ. Khuyến khích động viên cả về vật chất, tinh thần những giáo viên có nhận thức, có sáng kiến kinh nghiệm và kết quả cao trong giáo dục kỹ năng sống cho trẻ nói chung, kỹ năng tự phục vụ nói riêng. Thường xuyên tổ chức cho giáo viên đi thực tế, bồi dưỡng chuyên môn, đến các trường có uy tín để học hỏi kinh nghiệm giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mẫu giáo.

4.3. Xây dựng quy trình giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mẫu giáo

Cách thực hiện:

Giai đoạn 1: Sự tác động của biểu tượng kỹ năng tự phục vụ đến trẻ

Giai đoạn 2: Trẻ nhận biết biểu tượng và có nhu cầu thực hiện kỹ năng tự phục vụ.

Giai đoạn 3: Trẻ có hành vi thực hiện kỹ năng tự phục vụ theo mẫu.

Giai đoạn 4: Trẻ tự thực hiện trong tình huống tương tự

4.4. Tuyên truyền và phối hợp với phụ huynh để rèn luyện kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mầm non

Cách thực hiện: Giáo viên cần quán triệt phụ huynh không nên làm thay cho trẻ những việc mà các trẻ có thể tự làm, nên để cho trẻ có thời gian làm các công việc như: Trong giờ ăn, trẻ được tập cách bê bát ăn cơm một cách cẩn thận về chỗ ngồi của mình và sau khi ăn xong các bé biết tự mang bát đến khu vực quy định, sau khi ăn thì sắp xếp các vật dụng, phụ dọn dẹp và có thể vệ sinh cá nhân (đánh răng, rửa mặt, rửa tay trước khi ăn) ăn một cách tự giác. Trong quá trình đó phụ huynh có thể nhắc nhở, khuyến bảo các con và đưa ra được các lợi ích để giúp các em có động lực hình thành được kỹ năng này thông qua tự làm. Bởi có như vậy học sinh mới có thể có tinh thần tự giác, tự lực từ đó vượt qua được các thử thách của cuộc sống. Giờ đón và trả trẻ cô nhắc nhở phụ huynh cùng với cô giáo dục các cháu kỹ năng tự phục vụ. Trao đổi với phụ

huynh các thao tác rửa tay hoặc giờ giấc hoạt động của trẻ trong một ngày. Nhắc nhở phụ huynh cho con tự cất đồ dùng cá nhân của mình vào đúng tủ, đúng nơi quy định, đúng ký hiệu. Bố mẹ cùng hướng dẫn con cất các đồ dùng đó ngay ngắn. Khuyến phụ huynh tuyệt đối không nên làm hộ con. Hơn nữa bố mẹ khi đưa con đi học cùng kiểm tra xem con đã cất đúng đồ dùng cá nhân của mình chưa cùng với các cô.

4.5. Dạy trẻ kỹ năng tự phục vụ vệ sinh cá nhân qua các hoạt động trong ngày

Cách thực hiện: Giờ ăn trưa: Dạy trẻ rửa tay, lau mặt, mời cô, các bạn, cầm muỗng đúng tay. Ăn nhai từ tốn, không nhai nhồm nhoàm và nuốt vội. Không ngậm thức ăn lâu trong miệng - không vừa ăn vừa chơi, vừa nói chuyện, đi lại lung tung. Hoạt động vệ sinh rửa tay - rửa mặt đúng cách, đúng kỹ năng vệ sinh tay - mặt cô hướng dẫn.

Dạy trẻ biết tự mặc quần áo: Trang phục quần áo gọn gàng sạch sẽ - không mặc quần áo bẩn, rách, đứt cúc, không ngồi lê trên sàn đất hoặc bôi bẩn vào quần áo, thường xuyên tắm rửa thay quần áo. Cho trẻ xem tranh ảnh các bạn nhỏ ăn mặc quần áo sạch sẽ khi đi học, khi đi đến những nơi công cộng hoặc dự lễ hội. Để hình thành thói quen và nề nếp thực hiện các kỹ năng cho trẻ, luôn thực hiện đúng theo lịch hoạt động vệ sinh ở trường. Thực hiện chế độ sinh hoạt vệ sinh đều đặn, hợp lý luôn luôn tổ chức cho trẻ thực hiện các thao tác vệ sinh đúng giờ, chú ý quan sát, theo dõi để kịp thời nhắc nhở trẻ làm theo quy định. Nhắc nhở trẻ, động viên trẻ kịp thời để trẻ tiếp thu. □

Tài liệu tham khảo

- [1]. Vũ Dũng (chủ biên, (2006), *Từ điển tâm lý học*, NXB Khoa học và Xã hội Hà Nội.
- [2]. Trần Trọng Thủy (2006), *Sinh lý học trẻ em*, NXB Đại học Sư phạm.
- [3]. Đào Thanh Âm (chủ biên), Trịnh Dân - Nguyễn Thị Hòa - Đinh Văn Vang (2003), *Giáo dục học Mầm non I, II, III*, NXB Đại học Sư phạm.
- [4]. Nguyễn Thị Hòa, (2014), *Giáo trình giáo dục học mầm non*, NXB Đại học Sư phạm.

Measures to educate self-service skills for preschool children at preschool

Nguyen Thi Kim Phuong

Thu Dau Mot University

Email: phuongntk@tdmu.edu.vn

Abstract: The article analyzes some basic concepts and explains some measures of self-service education for preschool children at preschool.

Keywords: Measure, self-service education, preschool children.